

Cees Geel in het PMT van Harskamp waar hij een try-out speelde. Foto Evelyne Jacq

Monoloog van een soldaat die erbij was in Srebrenica

Cees Geel speelt een veteraan die zijn verhaal niet kwijt kan

AF – terug naar Srebrenica speelt in theaters en vlakbij kazernes. Cees Geel: „Ik vind dat de stem van de jongens die daar gediend hebben, te weinig is gehoord.”

Door onze redacteur

RAYMOND VAN DEN BOOGAARD
HARSKAMP. Muisstil luisteren ze, de ongeveer dertig geestelijk verzorgers van de strijdkrachten die vanmiddag naar het Protestants Militair Tehuis in Harskamp op de Veluwe zijn gekomen, om de try-out van Cees Geels solo-voorstelling *AF – terug naar Srebrenica* bij te wonen. „Ik lig er wel eens wakker van”, zegt een geestelijk verzorger voor de voorstelling begint. „Meer militairen dan je denkt komen psychisch in de kreukels terug van een missie. Niet alleen uit Srebrenica, maar ook van latere missies of eerdere – Indië, Korea.”

Dus heeft Cees Geel een bijzonder aandachtig gehoor als hij even later begint aan zijn anderhalf uur durende monoloog van een soldaat die in 1995 de val van de enclave Srebrenica heeft meegemaakt, waarbij Nederlandse militairen niets vermochten bij een slachtpartij met meer dan 7.000 doden.

Kees van der Zwaard heeft een subtiele tekst geschreven vol bespiegelingen en tegenstrijdigheden, van een man die in Nederland eigenlijk nooit het verhaal over zijn indrukken heeft kunnen doen. Daarom besluit hij om terug te gaan naar Sre-

brenica, om een daad te stellen.

Cees Geel speelt de militair zonder effectbejag of pathos. Het werkt bijzonder in dit zaaltje zonder theaterlicht. Op de achtergrond hangen foto's van militaire transportvoertuigen gezellig aan de muur. Het Protestants Militair Tehuis (PMT) is een van de gelegenheden dicht bij de kazerne waar de soldaten van legerplaats Harskamp doordeweeks voor hun ontspanning naar toe kunnen gaan.

Na afloop gaan de geestelijk verzorgers in beraad. De serie voorstellingen van *AF – terug naar Srebrenica* die – naast die in gewone theaters – in en bij kazernes plaatsvindt, wordt onder hun auspiciën georganiseerd, en ze willen een gezamenlijk standpunt bepalen.

Met de acteur en de schrijver van het stuk zitten we intussen op het zonnige terrasje van het PMT, naast een houten bord in de vorm van een pin-up in uniform, die burgers aanspoort dit tehuis ook eens te bezoeken. Kees van der Zwaard (49) is van oorsprong theoloog, en sedert jaren theatermaker en schrijver. Hij heeft al eerder een productie gemaakt over Srebrenica, maar dan gezien vanuit het standpunt van een Bosnisch moslimmeisje: *En wat dan*.

Van der Zwaard kende Cees Geel niet persoonlijk en heeft hem via diens agent voor deze productie benaderd. „De tekst beviel me heel erg”, zegt Geel (46). „En bovendien vond ik altijd al dat de stem van de jongens die daar gediend hebben, te weinig is gehoord. In 1995 had ieder-

een zijn mening al klaar, en die was meestal nergens op gebaseerd.”

Vorig jaar speelde Geel een korte versie van twintig minuten op de Nederlandse Veteranendag – sinds 2005 een jaarlijks evenement. De reacties gaven Geel en Van der Zwaard moed voor een tournee die morgen in Amsterdam begint.

Opvallend is dat de veteraan die Geel speelt betrekkelijk laconiek blijft. Hij lijdt wel aan zijn herinneringen, maar gaat nu ook weer niet helemaal naar de donder door PTSS (posttraumatisch stress-syndroom), terwijl dat onder Nederlandse militairen die in Joegoslavië hebben gediend, wel degelijk voorkomt.

„Bewuste keuze”, zegt Geel. „Het zou niet smaakvol zijn, en bovendien geef je met een uitbarsting alles weg – daarna is er niks meer. De energie en de kracht van de emotie op weg naar de explosie zijn interessanter dan de explosie zelf. Net als bij seks.”

In de tekst komt de zin voor: „Ik wil het wel begrijpen, maar ik krijg het niet kloppend.” Die claus is voor Geel en Van der Zwaard de essentie van het stuk, dat tastend blijft. Maar wie weet: misschien verandert dat nog wel in de komende weken, onder invloed van de reacties van het publiek. „Ik speel het in kleine zalen, dus dan kun je merken wat de mensen raakt. Het publiek regisseert de voorstelling af. Dit stuk is een levend organisme, geen verhaaltje.”

Première zaterdag 17 september in de Balie, Amsterdam, daarna tournee. Inl: af-terugnaarsrebrenica.nl